Ба Шурои диссертатсионии 6D.КОА-018 -и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, Тоҷикистон, ш. Душанбе,
хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Ализода Исмоил Исмон дар мавзуи «Функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии онҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат пешниҳод шудааст (Душанбе, 2024. – 30 саҳ).

Функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ дар низоми ҳуқуқии ҳар як кишвар, вазифа ва мақсадҳои асосии он ин аст, ки дар ҳолати вайрон кардани қонун ва муқаррароти ҳуқуқӣ, ки шахс ё ташкилот қоидаҳоро нақз кардааст бояд ба кирдорҳои худ ҷавобгар бошад. Ба ибораи дигар, функсияҳое, ки ҷавобгариро амалӣ месозад ин аст, ки барои расидан ба принсипи адолат ва таъмини тартиботи ҳуқуқӣ гунаҳгор бояд мувофиқи қонун посухгӯ бошад. Бо ин назардошт, масъалаи функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии он тибқи қонунгузории кишвар аз ҷумлаи масъалаҳои мубрам арзёбӣ гардида, ба таҳқиқоти алоҳидаи комплексӣ ниёз дорад.

Бояд тазаккур дод, ки ҷавобгарии ҳуқуқӣ дар ҳама давру замон падидаи муҳими ҳуқуқӣ арзёбӣ мегардид ва то инҷониб мубрамияти худро гум накардааст. Махсусан, функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ барои таъмини адолат ва баробарии ҳуқуқӣ зарур аст. Агар шахсе қонунро вайрон кунад, бояд барои кирдорҳои худ дар назди қонун ҷавобгар бошад, ки барои дигар аъзои ҷомеа адолатро таъмин менамояд.

Функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ падидаи комплексӣ ба ҳисоб рафта, дар соҳаҳои мухталифи ҳуқуқ ба назар мерасад. Дар Тоҷикистон қонунгузории соҳавӣ қабул карда шуда амал мекунанд ва пайваста мавриди таҷдиду такмил қарор дода мешаванд. Аз ҷумла, кодекси ҷиноятӣ, кодекси маданӣ, кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ, кодекси меҳнатӣ аз шумули санадҳои ҳуқуқие мебошанд, ки функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии онҳоро танзим менамоянд. Новобаста аз ин, бисёре аз ҷанбаҳои илмию амалии функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии онҳо дар назария ва амалияи ҳуқуқшиносӣ ҳамчун яке аз масъалаҳои мубрам ва баҳснок боқӣ хоҳад монд. Бинобар ин, таҳқиқоти диссертатсионии анҷомдодаи муҳаққиқ Ализода И.И. ба паҳлуҳои норавшани масъалаи функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии онҳо мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон равшанӣ бахшида, барои назария ва амалияи ҳуқуқшиносӣ аз аҳаммияти калон бархӯрдор аст.

Рисолаи илмии Ализода И.И. фарогирандаи феҳристи ихтисорот, муқаддима, ду боб, нуҳ зербоб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда мебошад, ки ба мақсад, вазифа ва мантиқи таҳқиқот асос ёфтаанд. Пажӯҳишгар дар таҳқиқоти диссертатсионии худ масъалаи функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии онҳоро мутобиқи қонунгузории кишвар таҳқиқ намуда, мафҳум, асосҳои таснифот, шаклҳои амалисозӣ, намудҳои функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқиро муайян намуда, дар ин замина як қатор тавсияҳои назариявию амалӣ манзур кардааст. Муаллиф дар автореферат қайд мекунад, ки “Функсияи ҷаримавӣ дар навбати худ дар амалисозии дигар функсияҳо, аз ҷумла, тарбиявӣ, пешгирикунанда ва сазодиҳӣ ёрӣ мерасонад. Зеро татбиқи ҷарима ба ҳуқуқвайронкунанда метавонад ба шуури шахс таъсир расонида, шахс онро ҳамчун сазои кирдори зиддиҳуқуқии худ ҳисобад ва минбаъд ислоҳ шуда, аз содир намудани ҳуқуқвайронкунӣ даст кашад. Ҷарима ситонидани маблағе мебошад, ки дар доираи талаботи пешбининамудаи қонунгузорӣ таъйин карда мешавад.

Нуктаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалие, ки дар рисола манзур карда шудаанд, метавонанд дар таҳияву таҷдиди қонунгузории соҳавӣ, аз ҷумла ҷиноятӣ, маданӣ, маъмурӣ, меҳнатӣ ва конститутсионӣ, омодасозии стратегия, барнома ва консепсияҳои давлатӣ, таълим дар самти назарияи давлат ва ҳуқуқ, соҳаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи маданӣ, ҳуқуқи меҳнатӣ, ҳуқуқи маъмурӣ, ҳуқуқи конститутсионӣ ва ғайра саҳмгузор бошанд.

Доир ба мавзуи диссертатсия ва моҳияти он унвонҷӯ 3 воситаи таълимӣ, 19 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 9 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 10 мақола дар нашрияҳои дигар ба табъ расонидааст.

Доир ба автореферати диссертатсия эроди зеринро пешниҳод менамоем:

1. Таҳқиқбаранда дар автореферати диссертатсия қайд намудааст, ки бо далели он ки дилхоҳ ҷиноят ба ҷабрдида зарар мерасонад, беҳтар мешуд, ки ҷарима ҳамчун ҷазои ҷиноятӣ на танҳо ба манфиати давлат, балки ба манфиати ҷабрдида низ равона карда мешуд. Дар ин асос, пешниҳод мегардад, ки дар санкияҳои қисми махсуси КҶ ҶТ ҷарима ҳамчун ҷазои ҷиноятӣ дар шакли 70/30 (яъне, 70%-и ҷарима ба манфиати давлат ва 30%-и он ба манфиати ҷабрдида ситонида шавад) муқаррар мегардид (саҳ. 14). Аммо, на дар автореферат ва на дар матни диссертатсия асоснок карда нашудааст, ки дар кадом давлатҳои хориҷӣ чунин таҷриба ҷой дорад. Аз таҳқиқибаранда хоҳиш карда мешавад, ки андешаи худро асоснок намояд.

Бояд қайд намоем, ки эродҳои мазкур хусусияти ҷузъӣ дошта, сифат ва сатҳи рисолаи анҷомдодашударо коҳиш намедиҳанд, балки мавқеи муаллифро ҳангоми ҳалли масъалаҳои гуногун дар алоҳидагӣ нишон медиҳанд.

Бо назардошти ин гуфтаҳо хулоса намудан мумкин аст, ки диссертатсияи Ализода Исмоил Исмон дар мавзуи «Функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва шаклҳои амалисозии онҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон», кори илмии анҷомёфта маҳсуб ёфта, ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз

рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мебошад.

Тақриздиҳанда:
Дотсенти кафедраи назарияи давлат ва ҳуқуқи Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ Расулов Ф.М.

Суроғаи муқарриз: 734003, ш. Душанбе, кӯчаи. Саид Носир 33, Тел.: +992 933-16-22-80, Email: www.foteh8383@mail.ru

Имзои Расулов Ф.М.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои махсуси Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Зоирхонзода Ф.З.
«10» 01 2025 с.